

Predmet sociologije i Metodi sociološkog istraživanja

Šta je sociologija?

- Opšta, teorijska i fundamentalna nauka o društvu koja za predmet izučavanja ima društveni život pojedinca, grupe i društva.
- Šta se proučava? *Društvo i društvene pojave*
- Kako se proučava? *Društvo u celini i međusobnoj povezanosti i uslovljenosti*
- Izučavanje društvenog života, društvenih promena i njihovih posledica na ljudsko ponašanje (sociolozi istražuju strukturu grupa, organizacija i društava i načine njihove interakcije)
- ***Sociološka imaginacija*** (K. Rajt Mills, 1970)
- Da li je sociologija nauka? Da li je moguće proučavati društveni život čoveka na naučni način?

Sociološka istraživanja

- **Cilj**: istraživanje najvažnijih i najmanje poznatih problema i njihovo brzo rešavanje, više od površinskog razumevanja svakodnevnog života, razumevanje društvenog života na nov način.
- **Ključna pitanja**:
  1. *činjenična (empirijska) pitanja* - kako se nešto dešava
  2. *komparativna pitanja* – da li je pojava sporadična ili široko rasprostranjena (npr. poredimo primere iz različitih društava)
  3. *razvojna pitanja* – poređenje sadašnjosti i prošlosti
  4. *teorijska pitanja* – pružanje odgovarajuće interpretacije prikupljenih činjenica

Činjenično pitanje	Šta se desilo?	Od 80-ih godina prošlog veka, devojčice postižu bolji uspeh u školi od dečaka.
Komparativno pitanje	Da li se ovo desilo svuda?	Da li je ovo opšta pojava, ili se desilo samo u Velikoj Britaniji ili samo u određenom delu Velike Britanije?
Razvojno pitanje	Da li se ovo i ranije dešavalo?	Kakvi su bili raniji obrasci uspeha devojčica u školi?
Teorijsko pitanje	Šta je u osnovi ove pojave?	Zašto su devojčice sada bolji đaci? Koje činioce da uzmemo u obzir da bismo objasnili tu promenu?

Faze sociološkog istraživanja

I - odabir i precizno definisanje problema koji se istražuje

(proučavanje ranijih empirijskih i teorijskih saznanja o ispitivanom problemu i sličnim problemima, traženje veza sa već istraženim problemima, ako problem nije rešen **definiše se odgovarajuća hipoteza**)

II - operacionalizacija celog istraživanja

(određuje se uzorak, definišu se istraživački zadaci, određuje se **najpogodniji metod naučnog istraživanja**, pravi se konačan plan terenskog istraživanje, vrši se obuka anketara i ostalih učesnika)

III - neposredno terensko istraživanje

(primenjuje se izabrani metod naučnog istraživanje kako bi se došlo do konkretnih podataka o istraživanoj pojavi koji se prikupljaju i beleže)

IV - **sređivanje i obrada prikupljenih podataka** na osnovu kojih će se **potvrditi ili opovrgnuti postavljena hipoteza** (izbor najboljeg načina za analizu rezultata)

V - **predstavljanje rezultata naučnoj javnosti i implementacija rezultata istraživanja** (postupanje po nalazima i preporukama)

Problemi uzročnosti (kauzalnosti) i merljivosti (kvantifikacije)

- *Kauzalistički pristup* – u cilju obezbeđenja validnosti rezultata istraživanja i njihove pravilne interpretacije izuzetno je važno pravilno sagledati odnos uzroka i posledice, pravilno definisati kauzalnost u sociološkom istraživanju (*Šta je zavisna, a što nezavisna pojava? Šta je uzrok, a šta posledica?*).
- *Kvantitativne promenljive*
- *Kvalitativne (binarne) promenljive* – 0 ili 1

ETNOGRAFIJA

Prikupljanje podataka proučavanjem ljudi i grupa na nekom mestu u određenom periodu i to opservacijom ili intervijuom.

Cilj: da se otkrije način i smisao određenog ponašanja pojedinca ili grupe.

Tip istraživanja: kvalitativno istraživanje zasnovano na proceni

Oblici posmatranja: *bez učestvovanja* (upoznavanja sa društvenim fenomenom bez akterskog uključivanja istraživača) i *sa učestvovanjem* (uključivanje istraživača u aktivni život kako bi se on iznutra udubio u pojavu)

Problemi (posmatranje): nose puno rizika, skupa, dugo traju, ograničene mogućnosti pristupa grupi, nepoverenje grupe prema istraživaču.

ETNOGRAFIJA

Intervju - usmeno postavljanje pitanja i usmeravanje razgovora na problem koji se želi istražiti, mogućnost kombinovanja razgovora sa anketom.

Predosti etnografije kao istraživačkog metoda: detaljni podaci, šire razumevanje društvenih procesa

Nedostaci etnografije kao istraživačkog metoda: pogodan za proučavanje manjih društvenih grupa i primenjiva samo na grupu koja se proučava.

ANKETA

Kroz postavljanje sistematizovanih pitanja dolazi se do potpunije slike o nekoj pojavi.

Tip istraživanja: kvantitativno istraživanje zasnovano na prikupljanju podataka koji se mogu statistički obraditi.

Pisani upitnik koji se ispitanicima dostavlja neposredno ili indirektno.
Otvorena pitanja – ispitanik daje sam odgovore na postavljena pitanja što pruža detaljnije podatke koji su teži za obradu

Zatvorena pitanja – spektar mogućih odgovora od kojih ispitanik bira najadekvatniji.

Veličina i reprezentativnost uzorka – odabir uzorka, izabrane grupe koja poseduje najvažnije karakteristike populacije

Metod tzv. slučajnog uzorka – reprezentativan, svaki član ispitivane populacije ima istu verovatnoću da bude izabran

Prednosti ankete kao istraživačkog metoda: pogodna za obimna istraživanja i uopštavanje određenih pojava.

EKSPERIMENT

- Provera dejstva nekog činioca na sredinu, grupu, kolektiv ili pojedinca.
- Provera postavljene hipoteze pod strogo kontrolisanim uslovima.
- Vrsta posmatranja veštački (eksperimentalno) stvorene situacije.
- Dve gupe: eksperimentalana (izložena dejstvu činioca koji se ispituje) i kontrolna (nije izložena dejstvu)
- Prednosti eksperimenta kao istraživčke tehnike: kontrola uticaja promenljivih, lako ga je ponoviti
- Nedostaci eksperimenta kao istraživačke tehnike: primenjuje se na malom broju pitanja, članovi eksperimentalne grupe znaju da su posmatrani zbog čega ispoljavaju neprirodno, neautentično ponašanje.

Ostali istraživački metodi

- **Životne istorije (biografije ili autobiografije)** – sociološki metod istraživanja zasnovana na opisivanju života nekog pojedinca ili grupe ljudi pomoću autobiografije, sećanja, zapisa i priča savremenika. Iako može biti nepouzdan izvor informacija ponekad se jedino na ovaj način može doći do podataka o predmetu istraživanja.
- **Istorijska analiza** – najčešći istraživački metod koji se koristi u sociologiji. Dva pristupa:

1. Usmena istorija

Primenjuje se uglavnom za društvene pojave skorijeg datuma gde još postoje svedoci tih događaja.

2. Pisana istorija (dokumentarna istraživanja)

Najčešće primenjivan metod u sociološkom istraživanju čiji nedostatak se ogleda u tome što pisana istorija nije uvek objektivna pa je i verodostojnost ovog metoda relativna, retkost apsolutno vrednosno neutralnih stavova.

Etnografija	<p>Prednosti</p> <p>Detaljni podaci</p> <p>Šire razumevanje društvenih procesa</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Pogodan samo za manje grupe</p> <p>Primenljivi isključivo na grupu koja se proučava</p>
Ankete	<p>Podaci o velikom broju pojedinaca</p> <p>Precizno poredjenje odgovora</p>	<p>Prikupljeni materijal je površan</p> <p>Odgovori su ono šta pojedinci žele a ne ono šta stvarno jesu</p>
Eksperimenti	<p>Istraživač kontroliše uticaj promenljivih</p> <p>Eksperimente je lako ponoviti</p>	<p>Društveni život nije zgodan za laboratorijsko istraživanje</p> <p>Eksperimentisanje utiče na ponašanje pojedinaca</p>
Dokumentarno istraživanje	<p>Izvori su vrlo detaljni</p> <p>Istraživanje je dobro samo ako je istorijskog karaktera</p>	<p>Istraživač zavisi isključivo od materijala koji može biti nepotpun</p> <p>Nije moguće utvrditi da li su izvori u skladu sa stvarnim tendencijama</p>

A decorative header featuring a repeating pattern of hexagons in various shades of purple and blue. The hexagons are arranged in a honeycomb-like structure, with some being solid colors and others having thin white outlines.

Sociološke teorije

Ogist Kont (1789-1857)

- Proučavanje društva na način koji ga poistovećuje sa prirodnim naukama.
- **Ogist Kont:** „*u društvu valadaju isti zakoni kao i u prirodi*“
- Posmatranje činjenica koje su podložne posmatranju i do kojih se dolazi iskustveno.
- **Doprinos:**
  1. Knjiga Kurs pozitivne filozofije (1838. god.)
  2. Socijalna statika (*veze koje postoje između delova društva*) i socijalna dinamika (*društvene promene, razvoj društva*)
  3. Građenje sistema klasifikacije nauka

Ogist Kont (1789-1857)

- **Doprinos:**

4. Zakon o tri stupnja opšteg društvenog progresu:

- *teološka faza* (doba mitologije i religije);
- *metafizička faza* (doba renesanse, 1300-1800god.);
- *pozitivna faza* (velika naučna otkrića fizike i astronomije)

5. Pozitivistički metodološki pristup

- **Sen Simon**

Herbert Spenser (1820-1903)

- Ekstremni predstavnik socijalnog liberalizma.
- U razvoju ljudskog društva postoje tri pravila: *zakon o održavanju energije, neuništivost materije i kontinuitet kretanja*.
- Četiri sekundarna pravila: *trajnost odnosa među silama, transformacija i ekvivalentnost, sve se kreće linijom najmanjeg otpora ili najvećeg privlačenja*.
- **Evolutivna teorija društva** (knjiga Principi Sociologije)
- Poređenje društva sa ljudskim organizmom: u toku svog postojanja povećavaju svoju masu i beleže rast, rastom se povećava složenost strukture, povećanjem strukture povećava se i stepen diferencijacija.

Naturalističke teorije društva

- Prirodno-naučni pogled na svet (po ugledu na fiziku, geografiju i biološke nauke).

1. Mehanička škola (Dekart, Spinoza, Berkli, Pareto):

- posmatranje socijalnih pojava kao „*proste varijacije fizičkih pojava*“
- upoređivanje društva sa astronomskim sistemima (Dekart), društvo je sistem sastavljen od privlačnih i odbojnih sila pojedinaca, čovečanstvo je sistem sastavljen od privlačnih i odbojnih sila društvenih grupa
- *Vilfredo Pareto*, ideja o socijalnoj ravnoteži, pojam „rezidua“ i „derivata“, društvo sistem ljudskih molekula koji stoje u složenom uzajamnom odnosu.

Naturalističke teorije društva

2. Geografska škola (Bodin, Monteskje, Plehanov, Cvijić, Dvorniković):

- Društveni život objašnjavaju dejstvom geografskih, klimatskih i sličnih faktora.
- *Bodin, Monteskje* podela osobina ljudi prema njihovom geografskom poreklu
- Objašnjenje geografskim faktorima osobine ličnosti i moralni stavovi grupe naroda
- *Jovan Cvijić*, pokušao da objasni geografskim faktorima karakterne osobine balkanskih naroda.

Naturalističke teorije društva

3. Biološka škola:

- *bioorganski pristup* (Spenser, Vorms, Espinas) prema kome društva funkcionišu slično biološkim organizmima (Spenser, organska teorija društva)
- *darwinistički pristup* (Novikov i Vakaro) prema kome se društvo razvija po principu evolucije i prilagođavanja
- *rasistički pristup* prema kome postoji prirodna nejednakost rasa (društvene promene su njihov rezultat), Stuart Čemberlen i Artir de Gobino

4. Demografska škola:

- objašnjava kretanjem broja i gustine stanovništva
- objašnjava razvoj i opadanje društva kretanjem broja i gustine stanovništva (Maltus)
- demografsku analizu mora da prati ekonomska i sociološka

Psihološke teorije društva

1. Individualno-psihološke teorije, objašnjavaju društvo kroz posmatranje interakcije individualnih psihologija.

- *instiktivistička škola*, društvo i pojave u društvu se objašnjavaju instiktima (Frojd i Mac Dougall)
- *introspektivna škola*, objašnjava društvo i društvene pojave kroz rezultate interakcije između individualnih psihologija (ideje, misli, težnje)
- Gabrijel Tard, teorija oponašanja: invencija i imitacija pojave važne za objašnjenje društvenog razvoja.

Psihološke teorije društva

2. Kolektivno-psihološke teorije, objašnjavaju društvo putem kolektivne ili nad individualne psihologije (psihologija naroda i psihologija gomile)

3. Socijalno-psihološke teorije (Mild, Sorokin, Gurvič)

- U kojoj meri je svest pojedinca određena društvenim faktorima
- U kojoj meri i na koji način individualna svest pojedinca utiče na nastajanje i funkcionisanje društvenih pojava
- Pojedinaac podešava svoje ponašanje prema kolektivu tj. prema mišljenju drugih o njegovom ponašanju
- Pravac   socijalnog   ponašanja   (simbolički interakcionizam)

Sociologizam

- **Sinteza pozitivističke metodologije i agelicističke teorije** (uzročni prioritet grupe nad pojedincem).
- **Agelički realizam** – grupa je entitet odvojen i nezavisan od svojih članova.
- **Agelički personalizam** – grupa je osnova svakog morala.
- **Agelički kreacionizam** smatra da je društvo kreator ne samo morala nego i svih ostalih kulturnih i estetskih vrednosti (jezika, muzike, nauke, religije). Bez društva nema potrebe za jezikom a bez jezika nema nauke i umetnosti.
- **Agelički fatalizam** smatra da su društvene promene nezavisne od pojedinca u smislu da pojedinac ne može bitno uticati da tokove društvenih promena jer su te promene rezultat aktivnosti grupe kao nezavisnog entiteta.

Emil Dirkem (1858-1917)

- Izgradnja sociologije na naučnoj osnovi, tradicionalna filozofska pitanja posmatrati empirijski i proučavanje društva sa objektivnošću.
- Pojam društvenih činjenica (prinudno delovanje)
- Primena analogije iz hemije
- Društvena i moralna solidarnost (mehanička i organska solidarnost)
- Analiza samoubistva – nije stvar volje, već društvenih činjenica
- Tipične vrste samoubistava: *egoistično, anomično, altruističko i fatalističko.*

Karl Marks (1818-1883)

- Odbacio pozitivistički pristup u izučavanju društvenih odnosa.
- Uvodi pojam klasne borbe kao osnovnog pokretača društvenih promena.
- Klasne karakteristike društvenih grupa oblikuju sve značajnije oblike društvenih pojava.
- **KAPITAL** kao pokretač društvenih promena.
- Ekonomski napredak izgrađen na suprotnostima između kapitalista i najamnih radnika (proletera).
- Kraj kapitalizma označiće novu fazu razvoja Materijalističko shvatanje istorije
- Odbacivanje stavova H. Spensera i O. Konta.

Maks Veber (1864-1920)

- Najvažniji predstavnik formalne škole čiji predmet izučavanja su društvene forme odnosno oblici koji su vanistorijski i vanvremenski (*društveni procesi-društveni oblici-društvene tvorevine*)
- Sociologija se ne može tretirati kao enciklopedijska nauka.
- Odbacivanje Marksovog istorijskog materijalizma.
- Akcenat na društvenoj akciji, **ideje i motivi** kao pokretačka snaga promena i razvoja društva.
- Ne postoje strukture koje su izvan ili nezavisne od pojedinaca.
- Ideja o **idealnom tipu** kao konceptualnom modelu koji se koristi da bi se razumeo svet oko nas.

Maks Veber – Ideja o idealnom tipu

- To nije opis konkretne realnosti nego granični "slučaj" sa kojim se realna situacija ili akcija upoređuje. To je teorijska i opšta konstrukcija određenih elemenata realnosti u logički preciznu koncepciju.
- Termin idealno ne sadrži vrednosno opredeljenje u smislu da je to poželjno i dobro.
- Ideja o idealnom tipu je model koja pokazuje u kom pravcu bi neka ljudska aktivnost trebala da ide opredeljena racionalnim ponašanjem, bez greške i emocija, bez dvosmislenosti sa jasno određenim ciljem.
- Idealni tipovi su koncepti koji se odnose na određenu kulturnu i istorijsku situaciju.

Maks Veber – Ideja o racionalnosti

- **Praktična racionalnost**

- **Teorijska racionalnost**

Ako svet koji nas okružuje i život kao deo tog sveta imaju smisla u čemu je taj smisao i kako treba gledati na svet da bi se tim svetom bili u saglasnosti

- **Suštinska racionalnost**

- **Formalna racionalnost**

Maks Veber – koncepcija birokratije

- Umesto klasne borbe, razvoj nauke i birokratije.
- **Pojam otrežnjenja**
- **Koncepcija birokratije** – idealni tip racionalne i efikasne organizacije.
- **Karakteristike:** a) podela rada i autoriteta pri čemu svaki član ima svoje obaveze, b) pozicije su hijerahijski organizovane u jedinstveni lanac komandi, c) svi članovi su birani na bazi tehničkih znanja proverenih formalnim ispitima, d) izvršioci se postavljaju a ne biraju, e) administrativni izvršioci rade za fiksnu platu, f) izvršioci nisu vlasnici onoga šta rade, g) administracija je predmet striktnih pravila i kontrole koji su impersonalni i primenjeni na svakog pojedinca.
- **Prednosti i nedostaci**

Maks Veber – tipovi vlasti i autoriteta

- **Ideja o tri čista tipa legitimnih autoriteta.**
- **Racionalno pravni tip vlasti** – na bazi zvanične dužnosti i po pravnim pravilima.
- **Tradicionalni tip vlasti** – položaj koji je utvrđen tradicijom.
- **Harizmatski tip vlasti** – nije povezan za određeni tip ekonomskog uređenja, na osnovu ličnog autoriteta.
- Dela *Privreda i Društvo*, esej *Protestantska etika i duh kapitalizma* (1904): razlike u tipovima religijskog učenja.

Kritička teorija društva

- Frankfurtska škola (Markuze, From, Adorno, Habermas)
- **Pojam reifikacije** – specijalan i ekstremni oblik otuđenja koji je široko rasprostranjena karakteristika modernog kapitalističkog sveta.
- Ukazuje na probleme društvenih odnosa koji dominiraju u drugoj polovini prošlog veka.
- Kritička teorija društva je paramarksizam gde postoji jedna polovina (kapitalizam nije dobar i treba ga menjati), a druga polovina (kako i ko treba da uradi) ne postoji.

Herbert Marcuse (1898-1979)

- Dela *Jednodimenzionalni čovek* i *Represivna tolerancija*.
- U modernim društvima postoje uhodane udobne i razumne demokratske neslobode.
- U modernim društvima čovek je sveden na jednu dimenziju, dimenziju potrošnje i potrošačkog konformizma.
- Fenomen tehnološkog fetišizma.
- Represivna tolerancija je ograničena tolerancija koju u modernim društvima ograničava država (izvanredno stanje, nacionalna bezbednost i sl).

Erich Fromm (1900-1980)

- Osnivač kulturalističkog pravca u psihoanalizi i predstavnik kritičke Frankfurtske.
- Ljudska priroda u celini nije potpuno konstantna.
- Čovekova priroda nije beskrajno savitljiva.
- Ljudska priroda nije direktno motriva i ona se može posmatrati samo u datim okolnostima.
- Ljudska situacija:
  - Čovek je svestan svog postojanja i na taj način postaje monstrum univerzuma.
  - Razum je blagoslov, ali i prokletstvo.
  - Čovek je jedina životinja koja može da se dosađuje.
  - Čovek je izgubio jedinstvo sa prirodom i nije mu dato sredstvo da živi u skladu sa prirodom.

Erich Fromm (1900-1980)

- Čovek je evolucijom izgubio prvobitni dom, prirodu.
- Problem koji ima ljudski rod i svaki pojedinac je problem rađanja.
- Čovek nikada nije slobodan i kod njega postoje dve tendencije.
- Analiza ljudske egzistencije je ključ za definisanje ljudskih potreba.
- Najjače snage koje pokreću ljudsko ponašanje su uslovi njegove egzistencije, odnosno ljudske situacije.
- Potreba povezivanja i udruživanja sa drugima je imperativna potreba od čijeg ispunjenja zavisi mentalno zdravlje.

Funkcionalizma

- Društvo je složen sistem čiji različiti delovi rade zajedno da bi se proizvela stabilnost i solidarnost.
- Polazi od tzv. *organske analogije*
- Predstavnicima T. Parsons i R. Merton
- Mana: red i harmonija je nešto što je prirodno društvima, konfliktne situacije su samo kratkotrajne nepogode i nestabilnosti.
- Određeni stepen konflikta za društvo je neophodan, pošto dovodi do bržeg napredka društva u celini.

Novije teorije u sociologiji

□ **Teorija konvergencije** (J. Tinbergen, 1889-1968) – kapitalistički i socijalistički sistem uče jedan od drugog, njihovo približavanje usled delovanja naučno-tehničkog progressa. Približavanje biće postignuto postepenim otklanjanjem slabosti oba sistema i pozajmljivanjem pozitivnog i naprednog.

- uloga države
- tržišni instrumenti i planiranje
- socijalna uloga javnog sektora

Novije teorije u sociologiji

- ❑ **Teorija o sukobu civilizacija** (Samjuel Hantington, 1927-2008) – osnovni sukob u 21. veku između kulture i civilizacije (identitetski sukob). 8 osnovnih civilizacija (kriterijum religija):
  1. kineska (konfučijanska);
  2. japanska
  3. hindu
  4. islamska
  5. zapadna
  6. latinoamerička
  7. pravoslavna
  8. budistička
  9. eventualno afrička
- ❑ Uzrok: neravnomrni tempo modernizacije pojedinih društava i slabljenje globalnog uticaja Zapada (eko., voj., ener. moć, širenje zapadnih vrednosti)
- ❑ **Potpune civilizacije** - sputavaju modernizaciju (1, 4 i 8)
- ❑ **Instrumentalne civilizacije** – omogućavaju modernizaciju

Novije teorije u sociologiji

□ ***Teorija o kraju istorije*** (Frensis Fukujama)

- građansko društvo zasnovano na principima liberalne demokratije
- principi liberalizma (eko. i pol. planu): tržišna privreda, privatna svojina, liberalna predstavnička demokratija i dr.)
- svetska liberalna revolucija: pobeda liberalnih vrednosti na kraju 20. veka
- liberalna demokratija nije dovoljna za društveni progres

Pojam ljudskog društva i njegovi elementi

- Pojam društva i ograničenja
- Pojam društvene pojave
- Vrste društvenih pojava
- Društvene grupe, društveni odnosi, društveni procesi i tvorevine
- Pojam društvene strukture (O. Kont, socijalna statika i socijalna dinamika)

Pojam i vrste društvenih grupa

- Pojam društvene grupe
- Vrste društvenih grupa: globalne (totalne) i parcijalne (delimične)
- **Globalne društvene grupe**: horda, rod, pleme, narod, nacija, čovečanstvo.
- **Parcijalne društvene grupe**:
  - Biološko ekonomske (porodica)
  - Ekonomske (preduzeće)
  - Ekonomsko političkog karaktera (klasa, stalež, birokratija...)
  - Pretežno politički odnosi (država, partija, pravne institucije)
  - Pretežno psihološkog idejnog karaktera (kulturno naučne, edukativne, religiozne, zabavne, sportske)

Socijalna stratifikacija

- Pojam socijalne stratifikacije
- Robstvo
- Kasta
- Stalež
- Klasa
  - Pripadnost se ne dobija rođenjem
  - Pripadnost klasi zavisi od ekonomskih razlika
  - Pripadnost ne određuje pravna ili religiozna odredba

Teorija klasa Karla Marksa

- Tri ključna elementa pojave klase
- Isti odnos prema sredstvima za proizvodnju
- Uloga u organizaciji proizvodnje
- Mesto i način učešća u raspodeli onoga što društvo poseduje
- Pojam proleterijata i pauperizacije
- Klasna borba je preduslov za prelazak iz jedne u drugu istorijsku epohu.

Teorija klasa Maksa Vebera

- Socijalna stratifikacija zavisi i od statusa i od partija.
- **Status** – položaj u nekoj grupi u smislu prestiža ili poštovanja od strane drugih (stil života, statusni simboli).
- **Partija** – grupa ljudi koja funkcioniše zajedno jer im je cilj i interes zajednički.
- Ni pripadnost partiji, ni statusni položaj nije moguće objasniti klasnom pripadnošću.

Teorija klasa Olina Rajta

- U modernim kapitalističkim sistemima tri dimenzije kontrole nad ekonomskim resursima.
- Dva faktora determinišu položaj srednje klase: *odnos prema rukovodstvu* i *posedovanje veština i stručnih znanja*.
- Statističari u V. Britaniji koriste zvanične klasifikacije zanimanja: profesionalci, nemanuelni radnici, kvalifikovani nemanuelni radnici, kvalifikovani manuelni radnici, polukvalifikovani radnici i nekvalifikovani radnici.

Goldtropova klasna šema

Klasa		Vrsta radnog odnosa
Službenička klasa	Profesionalci višeg reda, direktori i službenici Krupni menadžeri i vlasnici Profesionalci nižeg ranga i direktori Sitni menadžeri i sitni vlasnici	Poslodavac ili stalno zaposlen Stalno zaposlen
Medjuklasa	III Rutinski nemanuelni radnici i administracija Zaposleni van rukovodećih mesta IIIb Rutinski nemanuelni radnici IV Sitni vlasnici i samostalne zanatlije IVb Sitni vlasnici bez zaposlenih V Farmeri i sitni posednici V Tehničari nižeg ranga	Prelazni oblik Prelazni oblik i ugovor o radu Poslodavac Privatnik Poslodavac ili privatnik Prelazni oblik
Radnička	VI Kvalifikovani manuelni radnici VII Polukvalifikovani i nekvalifikovani radnici VIII Najamnici u poljoprivredi	Ugovor u radu Ugovor o radu Ugovor o radu

Klasna podela u savremenim društvima

- Viša klasa
- Srednja klasa
- Radnička klasa

Društvena mobilnost

- Kretanje grupa ili pojedinaca među različitim društveno ekonomskim pozicijama
- Vertikalna društvena pokretljivost
- Horizontalna društvena pokretljivost
- Intrageneracijska mobilnost
- Inergeneracijska mobilnost